Cana asobnaha numaru 20 hr. Pierasyłka apłačana ryčałtam

Nr. 21 (566). Wilnia, Niadziela 13 Traŭnia 1934 h. Hod X (XVIII).

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi: WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1). Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.	HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.	„Biel. KRYNICA" kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwaja daražej. Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

Дварцовы пераварот.

Дварцовым пераваротам называе гісторыя такія здарэньні, калі прыдворныя якога цара, ці караля, дарогай змовы адпіхаюць ад улады нямілых сабе асоб, а ставяць тых, якія ім прыемныя. Такім дварцовым пераваротам можа быць названа і кожная зьмена ўраду парлямэнтарнага, але зьмена не дарогай праўнай, а дарогай розных патаемных інтрыгаў і змовы. Гэткія палітычныя пераваротыі называюцца дварцовымі, бо значэньне іх звычайна ня выходзіць за сьцены дварца, у якім яго зрабілі і не датыча звычайна ніякіх грамадзкіх інтарэсаў, апрача тых груп людзей ці асоб, якім асабіста пераварот гэты быў патрэбны.

Апошнім часам — бяз ніякага грамадзкага значэньня — стаўся падобны «дварцовы пераварот» у беларускай віленскай групкі, што інтарэсы беларускага народу бачыць у супрацоўніцтве з польскімі так зв. памаёвымі (марш. Пілсудзкага) ўрадамі. У выніку гэнага «пераваротy» з аднэй невялічкай групкі беларускіх і — небеларускіх — мяшчан, польскіх угадоўцаў, стварыліся яшчэ меншыя дзьве групкі. На чале аднэй групкі стаіць А. Луцкевіч і пара асоб, а на чале другой стаіць Р. Астроўскі і так-жа пара асоб.

Група беларускіх угадоўцаў, як да свайго падзелу ў беларускім — а так-жа і ў небеларускім — грамадзянстве ніколі ня была ўважанай за групу сапраўды грамадзкую, так тым больш пасьля падзелу ні адна з яе часьцін за такую ўважацца ня можа. А гэта дзеля таго, што ў павадыроў беларуска-польскай угоды, бяз увагі на тое, да якой групы яны сяньня належаць, апрача асабістых комбінацыяў, ніколі ня было ніякай грамадзкай палітычнай ідэолёгіі. І з гэтага боку яны так добра ведамыя беларускаму грамадзянству, што ў грамадзянстве гэтым іх многія нават і полёнофіламі не называюць, — бо чэснае і адкрытае, прыносячае карысьць беларускаму народу, полёнофільства магло-б быць ідэйным—а проста завуць прынцыповымі опортуністымі, якія «працаваць» могуць хоць з самым чортам, абы ён толькі даў ім грошы выдаваць газэту — ўсёроўна якога кірунку — і абы яны пры гэнай газэце маглі жыць сабе спакойна. Аб гэтым вымоўна гавора прошласьць і сучаснасьць павадыроў беларуска - польскай угоды.

Мы, як і ўсё іншае беларускае незалежнае грамадзянства, да беларускіх полёнофілаў-угадоўцаў, як да кірунку неграмадзкага, адносімся нэгатыўна. Мы, праўда, разумеем, што калі-б у беларускім грамадзянстве ў Зах. Беларусі былі розныя палітычныя арганізацыі, якія рознымі дарогамі, але ішлі-б да аднэй мэты, да дабра беларускага народу, дык для справы беларускай гэта толькі памагло-б. Але гэта толькі тады, калі-б гэныя арганізацыі былі сапраўды грамадзкімі, незалежнымі ад пануючага ўраду. З беларускімі-ж полёнофіламі ёсьць якраз наадварот. Яны „будуюць" долю Беларусі на супрацоўніцтве з польскім пануючым урадам. Вось-жа гэта глыбока прынцыповая справа і розьніць нас і ўсё незалежнае беларускае грамадзянства з беларуска-польскімі ўгадоўцамі. Праўда, самі староньнікі беларуска-польскай угоды стараюцца апраўдаваць сваю «палітыку» тэй работай, якую яны праводзяць пры помачы гэтай палітыкі. Да гэнай работы «здабычаў» належаць, ведама: гімназія, ТБА і «Род. Край». Вось-жа гімназія, якую паляком цалком аддалі на ўласнасьць самі-ж беларускія полёнофілы, сяньня ня ёсьць беларускай ані фактычна, ані ідэова. Аб карысьці для беларускага народу з гэткай «беларускай» гімназіі, здаецца нам, прысуд гісторыі будзе суровы.

Аб ТБА, як аб арганізацыі, і гаварыць ня прыходзіцца. Гэта ёсьць пляцоўка, створаная прадусім для конкурэнцыі з беларускім адраджэньнем.

«Родны Край» урэшце ёсьць «здабычай» для тых, што пішуць у ім. І толькі. Шмат там заўсёды было (за часоў Луцкевіча) злоснай і пустой лаянкі беларускага незалежнага грамадзянства, а ніколі ня было нічога сапраўды беларускага, ідэолёгічнага, шмат у ім ёсьць і цяпер (часы Астроўскага) лаянкі і паліцэйскіх даносаў на нас, як на незалежную палітычную думку, а так-жа шмат грызьні асабістай, але дарэмна там чытач шукаў-бы думак аб адраджэньні беларускага народу на ўсіх яго этнографічных землях, дарэмна чытач шукаў-бы там голасу ў абароне беларускага народу пад Польшчай.

Але запытайма ўрэшце, чымжа скончыцца гэны «дварцовы пераварот» беларускіх угадоўцаў, хто там аканчальна пераможа, чый будзе верх? — Вось жа сяньня ведама толькі тое, што гэны верх і Астроўскага і Луцкевіча. Першага «верх» тут у Вільні, а другога — куды ён нядаўна выяжджаў — у Варшаве. У выніку гэтага ўзаемнага выйграша, Астроўскі будзе выдаваць — ці лепш сказаць: за яго будуць выдаваць — „Родны Край", а Луцкевіч будзе пасаджаны ў музэі, дзе будзе з месца на места перакладаць старыя рэчы, аж покуль яны ад гэтага частага „руху" ня „зьнішчацца" і ня выйдуць з „употребленія".

А ў апошнім выніку гэтай «дварцовай» палітыкі беларускіх полёнофілаў будзе шкода для беларускага народу і сумны канец іх самых як палітыкаў і як грамадзкіх дзеячоў. Гэтак бывае заўсёды, што людзі бяз ідэолёгіі і такія-ж арганізацыі зьядаюць самі сябе.

Бадай год таму (23.V.33) „Бел. Крыніца" ў артыкуле „Białorusini-Polacy" дала даволі шырокую і грунтоўную характэрыстыку беларускіх полёнофілаў і іх работы, падчырківаючы ўсю іх шкоднасьць для бел. народу, фікцыйнасьць іх працы і ідэовую пустату. Год, што дзеліць нас ад гэнага артыкулу, ёсьць сяньня вымоўным сьведкам праўдзівасьці нашай крытыкі бел. полёнофілаў. Надта магчыма, што, яшчэ год і нават крытыкаваць ня будзе чаго, бо гэтыя сяньняшнія беларускія полёнофілы, як метка выразіўся адзін паляк, «за костачку загрызуць самі сябе на сьмерць».

КАМУНІКАТ.

Прэзыдыум Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні, згодна з Рэгулямінам, гэтым апавяшчае абнаўленьне Беларускага Нацыянальнага Камітэту на 1934-35 год.

1) Усе беларускія арганізацыі і інстытуцыі павінны да дня 20 траўня с. г. выдэлегаваць сваіх прадстаўнікоў у Нац. К-тэт на 1934-35 год: палітычныя па 3-х, а ўсе іншыя па—2-х, паўнамоцтвы каторых з дакладнымі адрасамі прадстаўнікоў пераслаць у Прэзыдыюм Бел. Нац. Камітэту.

2) Беларускія арганізацыі, якія не належаць да Бел. Нац. К-ту, а жадалі-б прыняць учасьце ў агульна беларускай рэпрэзэнтацыі, згодна з арт. 2 Рэгуляміну БНК, павінны да дня 20-га траўня с. г. падаць заяву Прэзыдыюму Нацыянальнага К-ту аб уступленьні ў Беларускі Нацыянальны Камітэт.

3) Прадстаўнікі беларускіх арганізацыяў, выдэлегаваныя ў Нац. К-тэт на 1934-35 год павінны сабрацца на Агульны Сход абноўленага К-ту дня 23 траўня с. г. а гадз. 5 веч. у залі БІГіК — Завальная 1—1.

Вільня, 10 V.1934. *Прэзыдыюм Бел. Нац. К-ту*

Нельга маўчаць.

Уладары царскае Расеі, затушываючы частыя галадоўкі сярод сялянства, акрэсьлівалі гэтыя прыкрыя зьявішчы словам „недоѣданіе." — Голода не наблюдается — мужики лишь недоѣдают,— данасілі у сваіх „вѣрноподданнических" рапартах губэрнатары вышэйшаму начальству. І ня вельмі руплісія з падсылкаю „недоѣдающему мужичку" крыху тухлага жыта або гнілой бульбы. Калі-ж галодны мужык бунтаваўся, дык, каб яго „супакоіць," нахадзілася рада — галодных "усмиряли..."Хаця галоднага маскаля і ня лёгка было ўгаманіць, але „вѣрные" „семёновцы" або казакі хутка з імі спраўляліся.

Беларускі-ж „мужычок", ведамы са сваей пакоры і прыгнечанасьці, ціха перанасіў голад і мала з ім мела клопату царская ўлада. Калі-ж вясковыя могілкі павялічваліся новымі крыжамі, дык гэта нікому нічога ня шкодзіла.

Гэтак рэагавала на голад царская ўлада. Іначай рэагавала лепшая расейская інтэлігенцыя і паступовая прэса. І толькі ім, гэнай інтэлігенцыі і прэсе, трэ' было дзякаваць, што яна—ня гледзячы на цяжкія перашкоды і драконаўскую цэнзуру—гэраічна адкрывала праўду аб голадзе і за гэную праўду гэтак сама гэраічна йшла пакутваць на ссылкі і ў вастрогі.

Але гэта даўно было. Мала хто ўжо аб гэтым помніць...

Польская прэса ужо не аднойчы, але з відавочнаю неахвотай, сьцьвярджае прыкрае зьявішча „пагрозы" голаду ў паўночна-ўсходніх паветах Заходняе Беларусі. Паводле тае-ж прэсы гэтая „пагроза" датуецца йшчэ ад 1928 году і выклікана частымі неўраджаямі і разумеецца — агульна ведамай хваробай — крызысам. Орган віленскіх манархістаў — „Słowo," гаворачы аб цяжкім палажэньні „Kresów Wschodnich," называе гэтае прыкрае зьявішча нармальным, прызнаючы аднак, што ў леташнім годзе прыняло яно ўжо разьмеры „анармальныя."

Шукаючы прычынаў неўраджаяў, буржуазная польская прэса знаходзіць, што віною іх былі неспрыяючыя атмасфэрычныя варункі — благое надвор'е. Але паводле-ж тае прэсы ня толькі трэ' вінаваціць пагоду, бо—напрыклад — карэспандэнт кракаўскага „Ilustr. Kur. Codz.," аб'яжджаючы у 1932 г.

Нясьвіжчыну, прыпісвае абядненьне беларускае вёскі крызысу. Гэны пан, правандраваўшы па Нясьвіжчыне, з сумам сьцьвердзіў, што на‘т „пана Нясьвежчыны“ — князя Радзівіла, дацяў крызыс, бо аж змусіў яго зьменшыць лік сваіх шматлікіх слугаў і распарцэляваць некалькі фальваркаў. Адведваючы-ж „паноў“ на пяці дзесяцінах, той-жа карэспандэнт мусіў прызнацца, што ва ўсіх рэдкім гасьцём бывае на стале хлеб, а іхныя „абшары“ так задоўжаны, што перасталі быць уласнасьцю.

Але ўсьлед за грознымі весткамі аб бядзе беларускага сярмяжніка і аб „пагрозе“ голаду ў паўночна-ўсходніх паветах Заходняе Беларусі, польская прэса пацяшае, што ўхуткім часе маюць надыйсьці транспарты са збожжам і іншымі прадуктамі ў Вільню і другія мясцы нашага Краю, каб прадаць(!) іх безработным і галодным.

Толькі тыя, што прывыклі глядзець на беларускага сярмяжніка, як на лазовы куст, у перакананьні, што яго можна без канца выцярэбліваць, а ён, пушчаючы са сваіх карэньняў атожалы, будзе жыць, могуць са спакоем задаволеных і сытых людзей дэклямаваць на старонках буржуазнае прэсы аб „пагрозах“ голаду беларускаму мужычку, як і аб тым, што гэная „пагроза“ датуецца ўжо ад 1928 г. Забыліся, што карэньні, пазбаўленыя патрэбных сокаў, рана ці позна страцяць жыцьцёвую сілу. Не аднойчы перажываючы розныя ліхалецьці, выхадзіў з іх беларускі сярмяжны народ хаця і аслабленым, але трывалым і здольным да змаганьня з мачыхай — доляй. Запусьціўшы глыбака карэньні ў маці—зямельку, хоць і вузак ягоны быў шнур, даваў сябе неяк раду. Сёньня-ж, даведзены да абядненьня і голаду, пакінуты на ласцы мачыхі—долі, бязсільна апушчае рукі. І гэныя весткі аб „пагрозах“ голаду, аб бядзе беларускае вёскі, выходзячая з зацішных кабінэтаў, тутака, у панурым жыцьці галадаючае вёскі, выглядаюць на злосныя жарты. У той час, як адбываюцца спрэчкі: што больш прычынілася да бяды—благое надвор‘е ці крызыс, —на працягу пяці гадоў гэтая вёска, пазбаўленая помачы, дажываець сваймі апошнімі сокамі. І ці ёсьць сёньня патрэба пераконваць беларускага сярмяжніка, што галоўная прычына, крыючая ў сабе сыстэму ненармальных і злосных абставін, давяла яго да нябывалага абядненьня і голаду? Прычына гэна ўсім ведама і мы яе па імені не называем, бо, з ведамых прычын, назваць ня можам. Аднак маўчаць аб гэтым усім ня можна.

Антон Паддубіч.

Źjezd litoŭskaha haspadarčaha T-wa.

3.IV sioł. h. u Wilni adbyŭsia hadawy Źjezd Lit. Hasp. T-wa. Paśla adkryćcia Ziezdu i wybaru prezydyjumu, Źjezd pradusim pryniaŭ nowych kandydataŭ u siabry T-wa likam 100 čaławiek.

Z dakładu ŭradu dawiedwajemsia, što T-wa arhanizuje hurtki, jakich pa siołach našaha Kraju maje 57. Adnak zarehistrawanych uładami jość tolki 14, a rešty ŭłady nie paćwiardžajuć.

Wobak z hurtkami T-wa maje tak-ža kooperatywy: 9 spažywieckich i 2 wytworčyja. Aprača hetaha jašče arhanizujucca: try kooperatywy spažywieckija i try małačarni.

T-wa siarod swaich siabroŭ, pry pomačy instruktaroŭ—adumysłoŭcaŭ, wiadzie praświetnuju pracu praz adpawiednuju literaturu i lekcyi. Tak napr. u mnohich hurtkoch byli lekcyi na hetkija temy: jak naładzić chatniuju haspadarku i jak pryhataŭlać i zachawać miasa, ab aharodnictwie i sadawodztwie, a tak-ža ab uprawie ziamli.

T-wa starajecca ab palepšańni žywioły, a tak-ža pošaru. Z hetaj metaj byŭ arhanizawany konkurs karmowych burakoŭ i kareńniepłodaŭ ahułam. U konkursie prynišło ŭdzieł 735 haspadaroŭ sialan: z Świancianskaha paw.— 221, z Trocka-Wilenskaha — 395, z Lidzkaha i inšych — 119.

Duža cikawymi byli na Źjeździe dakłady delehataŭ. Dakłady hetyja narysawali prad Źjezdam, praŭda, sumny, ale praŭdziwy i dawoli poŭny ab raz sučasnaha haspadarčaha pałažeńnia litoŭskich sialan.

Paśla dakładaŭ z miascoŭ adbylisia wybary i ŭrešcie lekcyja i wolnyja prapazycyi. Lekcyja adbyłasia ab tym, jak praktyčniej haspadarawać, jak lepš wyrablać ziamlu i jak jaje hnaić.

Z wolnych prapazycyjaŭ pryniaty nastupnyja: 1) staracca legalizawać usie isnujučyja hurtki i ŭsiudy zakładać addzieły haspadarčaha tawarystwa; 2) pašyrać dziejnaść T-wa tam, dzie jość mała świedamych litoŭcaŭ i asabliwa tam, dzie ahułam jość ich mała; 3) arhanizawać kooperatywy, paddzieržawać swoj handal i prystupić da skupliwańnia tawaraŭ wyrabu haspadaroŭ sialan; 4) u Wilni załažyć kooperatywu i skład tawaraŭ; 5) wobak z kooperatywami zakładać i małačarni; 6) na kiraŭnikoŭ kooperatywaŭ i małačarniaŭ šukać ludziej kwalifikawanych i świedamych sprawy; 7) asabliwuju ŭwahu źwiarnuć na sadawodztwa; 8) paddzieržawać paŭstaŭšuju ŭ Wilni fabryku skury „Skura“, usiudy zachwalajučy jaje wyrab.

Ahułam na hetym Źjeździe litoŭskich haspadaroŭ było parušanych i abhaworanych šmat ważnych i biezadkładnych spraŭ.

Źjezd hety dla nas biełarusaŭ pawinien być prykładam i zaachwočańniem da pracy na tak u nas strašna zapuščanaj haspadarčaj niwie. Pracu haspadarčuju ŭ nas, jak wiedama, wiadzie z wialikim nakładam enerhii i wiedy „Samapomač“. Astajecca tolki kala časopisi hetaj hurtawacca i słuchać jaje radaŭ.

P. Łuhanowič.

Biełaruska-polskija ŭhadoŭcy pierastaralisia.

„Maniuška—wialiki piaśniar Polščy“. Pad takim zahałoŭkam kiraŭnictwa b. biełaruskaj himnazii ŭ Wilni abjawiła ŭ sanacyjnaj presie ab referacie-kancercie ŭ muroch tej-ža himnazii, jaki adbyŭsia niadaŭna. Sabralisia wysokija pratektary i roznyja inšyja „apiakuny“ biełaruskaha školnictwa, kab na ŭłasnyja wušy pačuć, jak heta biełaruskija sanatary ŭmiejuć wyrakacca swajho nacyjanalnaha honaru, panižacca, i padlizywacca pierad panami pałažeńnia.

Abjaŭlajučy biez zaściarohaŭ Stanisława Maniušku pieśniarom Polščy' dakładčyk ličyŭ patrebnym u kancy dabawić, što ŭ tworčaści wilenskaha kompozytara jość i narodny element biełaruski. Nu prosta Ameryku adkryli! A toje, što Maniuška wyhadawaŭsia na wioscy pad Mienskam (Ubiel), pachodzić z biełaruskaj šlachty, i napisaŭ šmat tworaŭ da biełaruskich tekstaŭ W. Marcinkiewiča, ab hetym usim ni hu hu.

„A słona to i nie prymietili“! Treba dumać, nia prymiecili tolki tamu, bo ŭważali, što biełaruskaść Maniuški mahła-b nie padabacca načalstwu.

Z nahody hetaha skandału, warta prypomnić, što ab sabie pišaŭ *sam Maniuška.*

U „Tygodniku Petersburskim“ ab swaim zborniku „Pieśni Domowe“ pisaŭ Maniuška: „Wieršy staraŭsia ja wybirać z najlepšybh našych poetaŭ, a imienna piesieńki sielskija (piosnki sielskie), a tak-ža wiaskowyja pieśni z nad Niomanu pamiaściŭ ja, budučy prakanany, što hetyja poetyckija twory najbolej na sabie pakazywali charaktar i achwarboŭku kraju,... a što jość narodnaje, krajowaje, miascowaje, što jość wodhukam dziciačych hadoŭ, nikoli žycharom ziamli, na jakoj radzilisia i wyraśli, padabacca nie pierastanie. Pad upływam takoha natchnieńnia ŭkładalisia maje śpiewy, choć źmiaščajuć u sabie roznaha rodu muzyku, adnak imknieńnie i charaktar majuć krajowy“ (Zdzisłaŭ Jachimecki. „Stanisław Moniuszko“).

Pišučy da znajomych waršawiakaŭ, Maniuška wyražajecca: „mieŭ ja čmychnuć da wašaj stalicy“ (hl. tam-ža). Jak bačym Waršawu wialiki „piaśniar Polščy“ nia ličyŭ **za swaju** stalicu.

Dla nas adnak najważniej toje, što Maniuška prajawiŭ świedamuju tworčaść biełaruskuju ŭ operetkach da biełaruskich słowaŭ Marcinkiewiča, a imienna „Sialanka“ (2 akty), „Nabor Rekrutaŭ“ i „Walka muzyków“. „Sialanku“ adyhrali pieršy raz u Miensku ŭ 1852 hodzie, pryčym paŭtarali jaje ŭ nastupnych hadoch (hl. Al. Walicki. „Stanisław Moniuszko“, Waršawa, 1873.). Uspomnienyja twory mieli charaktar polska-biełaruski. Niawyklučana, što ŭ hetych tekstach Marcinkiewiča pierawažała mowa polskaja, zatoje ŭwa ŭsich matywach Maniuški biazumoŭna pierawažaje element biełaruski, ab čym Maniuška wyrazna pryznajecca nawat na staronkach *polskaj* časopisi.

Para, kab my Biełarusy ab hetym wiedali i ŭmieli zaniać adpawiednaje stanowišča da škodnickich wystupleńniaŭ našych uhadoŭcaŭ, jakija, treba dumać, nałažyli swaju „cenzuru“ na referat ab Maniušcy. Nia chočym bo wieryć, kab taki wydatny artyst i kompozytar, jak praf. Hałkoŭski, nia znaŭ hłybiejšych elementaŭ tworčaści našaha ziemlaka.

d.

Żałobnaje nabaženstwa ŭ 8-ja ŭhodki śmierci K. Swajaka.

Dnia 7.V.1934 h. u 8-ja ŭhodki śmierci biełaruskaha paeta Kazimira Swajaka ŭ kaściele św. Mikałaja ŭ Wilni adbyłosia žałobnaje nabaženstwa. Nabaženstwa adprawiŭ Ks. dr. St. Hlakoŭski, na jakim piajaŭ biełaruski chor pad kiraŭnictwam Alb. Stepowiča, brata pamioršaha paeta.

Wincuk Adwažny.

Chłapiec.

POWIEŚĆ.

2)

* * *

Hanula Jakubicha žyła kutam u swajej siastry, Maryli Piatrowičychi. Maryla, z swaim mužam Tamašom i z maleńkaj — jašče ŭ kałyscy— dačuškaj, Julačkaj, žyli ŭ dzierawiannaj chacie pry Zamkowaj wulicy, u miastečku Zawałocy. Mieli jany niewialičkuju haspadarku: ćwiortku ziamli ŭ waśmi wuzieńkich, doŭhich šnuroch, katoryja byli raskidany pa ŭsich akaličnych paloch, jak każuć: „za wačami“, hdzie susiedzi „pasusiedzku“ rabili sabie naŭzajem škody; śpiašalisia nawypieradki zžać i zwazić zbožža z pola, kab druhija nia strawili i nia zhłumili. Za heta, praŭda, susiedzi nikoli, pasusiedzku, nia sudzilisia; ale wielmi časta i krepka swarylisia i klalisia, taksama, „pasusiedzku“.

Tamaš dziaržaŭ zaŭsiody adnaho kania, a Maryla — adnu karowu. Maryla, maładaja haspadynia, saŭsim zawajawała swajho hłuchawataha, małamoŭnaha, ale pracawitaha muža, Tamaša. Z-pad žončynaj apieki Tamaš wychodziŭ tolki na Zapusty, kali padpiŭšy z niejkaj cikawaj, ale niepaniatnaj pieśniaj, waročaŭsia da chaty. Tady pačynałasia wielmi cikawaja, a nawat časam duža strašnaja, scena, na katoruju Wincuś pahladaŭ, zalezšy na pieč, z-za komina. Tamaš upadaŭ u mnohasłoŭje: dakazywaŭ usim u chacie i tałkawaŭ, što jon mužčyna haspadar... „a ty, każa, baba, i bolš ničoha! Wołas u ciabie doŭhi, a rozum karotki — dyk ty pawinna muža słuchać i maŭčać! „Każy: praŭda, ci nia praŭda?“ — źwiartaŭsia Tamaš da piečy, jakby da jakoha razumnaha čaławieka. „Čuješ, każy! čaho maŭčyš?“ — kryčaŭ Tamaš i tupaŭ nahoju.

Ale pieč maŭčała i Tamaš nia wiedaŭ, što rabić.

Wielmi źbiantežany, Tamaš stajaŭ pasiarod chaty, chistajučysia na niepasłušnych nahach. Wałasy skałmočany, wočy błudnyja, twar čyrwony, wusny raspaleny. Jon byŭ strašenna ŭzburany tym, što kali jaho nia było doma, biez jaho wiedama i pazwaleńnia, choć jon tut haspadar, — usio ŭ chacie pieramianiłasia. Najpierš toje, što žonka — Maryla — čamuści zdurnieła: kryčyć, bjecca — ani jaje ździarżać, ani prakanać. I Hanula Jakubicha taksama štości nia tak... maŭčyć, uzdychaje, a nawat płača... i nia wiedama čaho, bo ničoha nie haworyć. Chacieŭ Tamaš jaje supakoić i pahładzić pa haławie, dy jana tak adpichnuła jaho, što čuć-čuć nie pawaliŭsia. Ale najbolšaje było dziwa i złość, što ŭsie rečy ŭ chacie stali žywymi i pačali duracycca: pieč i šafa słanialisia pa chacie, jak pjanyja; stoł padskakiwaŭ na nahach, a celaja chata kružyłasia i tancawała, jak zwarjacieŭšy. Tamaš byŭ prakanany, što ŭsiamu winawata žonka Maryla i chacieŭ jaje dobra za heta prawučyć. A Maryla tymčasam hałasiła i klała, na čym świet staić: to skakała da muža bicca, to adskakiwała na bok, bajučysia wializarnaha jahonaha kułaka.

Hetaja kamedyja paŭtarałasia akuratna kožny hod — na Zapusty; nawat časami dwa razy na hod: druhi raz pad wosień, kali Tamaš pradawaŭ, ci mianiaŭ kania. Nazaŭtra, bywała, Tamaš laniŭsia ŭstawać; časami nawat prabawaŭ spračacca z žonkaj, ale jana zasypała jaho celym hradam słowaŭ i zakidaŭ, dyk biedny Tamaš, nia majučy ŭčasnaj adwahi, pakorna maŭčaŭ i ŭstupaŭ; nu, i pačynałasia tady zwyčajnaja historyja: supakoj u chacie i poŭnaje wierchawodztwa ciotki Maryli.

Hanula, nia majučy swajho kuta, chadziła pa čužych kwaterach u Zawałocy; apošnija hady dwa była kwaterantkaj u Maryli. Wincuś pilnawaŭ ciotčynych kurej, pośle chadziŭ za druhoj drobnaj skacinaj i až narešcie staŭ haniać na pole łysuju karowu z rabym cialotkam.

* * *

Miastečka Zawałoka, jakich dziesiatki i sotni spatkaješ na Biełarusi, adno z tak nazywanych „šerych“ miastečak, było raspałožana nad rečkaj Wałačankaj; mieła pasiarod wialiki kwadratowy rynak, čatyry doŭhija wulicy kryž-na-kryž, dwa ci try wuzkija, kosyja i krywyja zawułki; kala rynku ahramadny biely kaścioł z čyrwonym dacham; kryšku dalej taksama biełuju, kruhłuju carkwu z zialonym dacham, i jašče dalej z boku dźwie dzieraŭlanyja žydoŭskija bažnicy — dla dźwioch relihijnych partyjaŭ — chasidaŭ i misnahidaŭ. Carkwa była kaliści unijackaj i ludzi žywa pomnili daŭniejšuju jednaść, kali było ŭsio roŭna, ci iści da kaścioła, ci da carkwy: tady byŭ adzin Boh, adna wiera i... adzin narod. A ciapier usio toje zabyłasia i pieramianiłasia.

Zawałockija wulicy byli pierachodnymi i prajezdnymi tolki letam: wiasnoj i wosieniaj byli praklaćciem dla koniaŭ, dla kałos i dla padarožnych. Zrešta, piachotnyja chadzili harodami. Zimoj wulicaj mała chto jeździŭ — jeździli praz pazahumieńni. Bałota panawała tut z prakon-wieku, choć na paloch była propaść kamieńniaŭ, katorych haspadary taksama klali, jak u miastečku klali toje niaščasnaje bałota.

Ale Zawałoka mieła taksama swaju krasu, katoraj tak bahata biełaruskaja pryroda, asabliwa, kali ŭmiełaja i pracawitaja ruka bywała ŭ zhodzie z hetaj matkaj-pryrodaj. Hetaja krasa najbolš wyjaŭlałasia ŭletku, kali kožnaja nowaja chata, akružana wiankom zieleni, wyhladała jak maładucha, ustrojenaja da ślubu; a staryja chatački prycharašywalisia taksama jak tyja swaci na wiasielle, abo ciotki, ci babuli, i widać było, što zawidywali tym maładucham ichnaj krasy i asabliwa hadoŭ.

Ech wy, hady maładyja! hady poŭnyja žyćcia i bujnaj wiasiołaści, kudy wy ŭciakajecie? Tak niadaŭna i my byli maładymi, a hdzie-ž jana ciapier, taja naša junaść-moładaść? Tady to da čaławieka

Polšč i Sawiety

padpisali ŭmowu ab nienapadańni na 10 h.

5 h. m. ŭ Maskwie byŭ padpisany pratakoł, na padstawie jakoha dahetulešni dahawor ab nienapadańni pamiž Polščaj i Sawietami z dnia 25 lipnia 1932 h. pradoŭžany da 31 śniežnia 1945 h. Balšawiki pry hetym zajawili, što notu ichnaha kamisara Čyčeryna da litoŭskaha ŭradu z dnia 28.9.1926 h. nia treba razumieć tak' što byccam Sawiety miašajucca da ŭrehulawańnia terytoryjalnych pytańniaŭ zakranutych u henaj nocie.

Cikawa, jak praz 10 hadoŭ buduć balšawiki tłumačyć swaje ŭmowy padpisanyja ŭ 1934 h.?

SAWIETY I RELIHIJA.

Hazety padajuć, što pry Centalnym Wykanaŭčym Kamitecie SSRR była sarhanizawana stałaja kamisija dla sprawaŭ relihijnych kultaŭ pad kiraŭnictwam Smidowiča. U fakcie hetym bačać pačatak unormawańnia suadnosinaŭ pamiž relihijaj i dziaržawaj u Sawietach. — Tolki ŭ jaki bok usio heta „ŭnormawańnie" pojdzie?

Żydoŭskaja dziaržawa ŭ Angoli.

Sarhanizawanaja paśla suświetnaj wajny żydoŭskaja dziaržawa ŭ Palestynie pad pratektaratam Anhlii kaštawała i kaštuje dahetul šmat kłopatu dla hetaj apošniaj, bo suproć żydoŭ wielmi enerhična wystupili miascowyja palestynskija araby. Apošnim časam, kali ŭ samoj Arabii zaznačyŭsia ruch złučeńnia ŭsich arabskich ziamiel, što wielmi nie na ruku Anhlii, z Londynu pawiedamlajuć, što tam źjawiłasia dumka sarhanizawańnia żydoŭskaj dziaržawy ŭ partuhalskaj kalonii Angola, u paŭdzionna zachodniaj Afrycy (1.256 tys. kw. klm. i 2.125 tys. žycharaŭ). Nowaja dziaržawa była-b u federacyi z Partuhalijaj, a zasialili-b jaje 5 mil. żydoŭ, pierawažna z Niamieččyny, Polščy, Wuhorščyny i Rumynii.

U hetaj sprawie ŭžo wiaducca pierahawory sumysnaj żydoŭskaj delehacyi z partuhalskim uradam u stalicy Partuhalii, u Lissabonie.

Prajektam hetym żydoŭskija dziejačy chočuć zacikawić Lihu Nacyjaŭ i dabicca ad jaje mižnarodnaha pryznańnia.

Wajna ŭ Arabii.

Pamiž dwuma dziaržawami, Hedžas i Jemen razharełasia zaŭziataja wajna, jak dahetul—z wyraznaj pierawahaj Hedžasu, wojska jakoha, pad asabistym kiraŭnictwam sułtana Ibn Sauda, zaniało ŭžo značnyja abšary Jemena. Francuskija hazety pišuć, što mahčymaja pieramoha ŭ hetaj wajnie Hedžasu pahražaje Anhlii strataj całaj Arabii, a moža nawat i Iraku, kudoju idzie suchaputnaja daroha ŭ Indyju. Treba taksama ličycca i z tym, što da pieramožnaha Hedžasu (Wialikaj Arabii) zachacieli-b dałučycca i araby Palestyny. Nie astalisia-b biaz recha hetyja wypadki chiba i ŭ Ehipcie. Adnym słowam, dla Anhlii chłopataŭ prybywaje.

Pawodle apošnich wiestak wojska Ibn Sauda zaniało stalicu Jemenu Hodeidu, dzie syn hedžaskaha sułtana Feisal abjaŭleny byŭ emiram Jemenu.

„Azija dla Azii".

Japonija, zaŭładaŭšy faktyčna za apošnija paru hadoŭ wialikimi abšarami na Dalokim Uschodzie i nia chočučy ni z kim hetymi zdabyčami dzialicca, abwieściła klič „Azija dla Azii". Hety pastupak Japonii, reč jasnaja, zaniepakoiŭ balšawikoŭ, jak biespasiarednich susiedziaŭ Japonii na Dalokim Uschodzie. Niačujučysia adnak na siłach sami proćiŭ Japonii wystupić i razumiejučy, što ŭ padobnym pałažeńni apynulisia i inšyja wialikija dziaržawy, što ŭ susiedztwie Japonii majuć swaje kalonii, balšawiki pačali apošnim časam šukać padtrymki ŭ hetych-ža wialikadziaržaŭ, padskazwajučy im, što Japonii pamahaje Niamieččyna. Ci hetyja balšawickija spryby buduć mieć udaču, tymčasam niawiedama. Zatoje Japonija sapraŭdy raz-za-razam stanowicca haspadaram u Azii i wypichaje stul dahetulešnich panoŭ pałažeńnia—pierad usim anhličanaŭ i amerykancaŭ.

Brojde i Ganzburg.

Brojde i Ganzburg heta proźwišča dwuch sawieckich żydkoŭ, jakija ŭ apošnich dniach narabili sawieckaj kultury wialikaha chłopatu i prosta skandału. Sprawa wyhladaje hetak:

Dwa sawieckija piśmieńniki: Ługin i Lubič-Košurow, choć mieli piśmieńnicki talent, nie mahli jaho wykarystać, bo byli padazronyja ŭ „niebłahanadziožnaści". Pisać adnak chacieli i pisali. Treba było tolki napisanaje wydać drukam. I woś im, „niebłahanadziožnym" pryšli z pamačču błahanadziožnyja Brojde i Ganzburg, jakija achwotna zhadzilisia čužyja twory padpisywać swaim proźwiščam, wydawać ich i... naturalna, zarabiać na hetym intaresie wializnyja hrošy. Sprawa pajšła dobra, što imiony Brojdy i Ganzburga stali ŭważacca jak pieradawyja ŭ sawieckaj literatury... Až tut raptam „bieda": linija tworaŭ usioź pačała wykazywać „uchil" ad Stalinaŭskaj „linii hieneralnaj". Pačałosia śledztwa, jakoje i wykazała, što ni Brojde ni Ganzburg aŭtorami raspaŭsranych tworaŭ susim nie źjaŭlajucca, dy što jany tut tolki sapraŭdnyja krywapiŭcy ludzkoha talentu i ludzkoha mazala. —

Hetak u sapraŭdnaści wyhladajuć sawieckija „świacily" i „apostały nowych paradkaŭ".

Kolki maje być rasparcelawana ŭ nas ziamli ŭ 1935 h.

Polski ŭrad wydaŭ anahdej rasparadžeńnie, z jakoha wynikaje, što ŭ 1935 hodzie na našych ziemlach maje być rasparcelawana z kazionnych abšaraŭ: u Biełastoččynie — 300 ha. (hektaraŭ), u Wilenščynie — 1.000 ha., u Nawahradčynie — 300 ha. i na Paleśsi — 3.000 ha., a z prywatnych abšaraŭ: u Biełastoččynie — 2 200 ha., u Wilenščynie — 12.000 ha., u Nawahradčynie — 7.000 ha. i na Paleśsi — 10.000 ha.

Ličby, jak bačym, nie takija ŭžo małyja. Nadziejaŭ adnak wialikich pakładać nia možna, bo nia skazana, *chto hetu ziamlu maje dastać.* Z dahetulešniaj praktykj možna spadziawacca, što miascowaje žycharstwa dastanie hetaj ziamli jaknajmienš. Zamiest ziamli, jakoj hetki adčuwajecca hoład, možna chiba chutčej spadziawacca nowaj fali polskaha wajskowaha i cywilnaha asadnictwa na našych ziemlach.

Roznyja wiestki.

З УКРАІНСКАГА ЖЫЦЬЦЯ.

Сьвята працы. Дзень 1-га траўня украінцы ў Львове адзначылі сходам сяброй т-ва „Супруга," на якім пасол О. Луцький меў вельмі цікавы рэфэрат. Ён між іншым заявіў, што украінская ўлада ў сваім часе абвесьціла дзень 1-га траўня Дзяржаўным сьвятам маладой Украінскай Дзяржавы, каб гэтак даць знаць, што украінскі народ хоча быць нацыяй працы.

Z POLŠČY.

Hadawy deficyt. Rachunkowyja padličeńni za 1933/34 hod wykazwajuć, što dachody Polščy za cely minuły hod wynosili 1 869 milj. zł., a wydatki — 2.206,3 milj. zł. Deficyt (niedabor) dziaržawy takim čynam wynosić kala 337 milj. zł.

Piać wiceprezydentaŭ. Stalica Polščy Waršawa maje atrymać užo piataha wiceprezydenta. Usie jany ŭwiedzieny na padstawie rasparadžeńnia ministra ŭnutranych spraŭ.

I PPS-y „buracca". Na adbytaj anahdaj u Waršawie (5 6 V) sesii Rady PPS (polskaj socyjalistyčnaj partyi) zaznačyłasia roźnica pamiž dahetulešnim kiraŭnictwam partyi i h. zw. „maładymi". Paśla adychodu ad pracy takich kiraŭnikoŭ, jak Diamand, Perl, Dašynski (lečycca) i inš., siarod słabroŭ partyi pačali kryžawacca ŭpływy kamunistyčnyja, nacyjanalistyčnyja, ciažkaja taksama sprawa i z pytańniem żydoŭskim. Končyłasia narada, jak zaŭsiody ŭ PPS aŭ bywaje, paławičnaściu. Pry wybarach samaŭradawych pastanawili PPS-y jści samastojna; łučycca majuć tolki tam, dzie nacyjanalnyja „mienšaści" majuć zapeŭnienuju bolšaść(!).

Z ZAHRANICY.

Handlowyja chłapoty Anhlii. Anhlija ultymatyŭna damahajecca ad Japonii pačaccia pierarwanych han-

---

ŭsio hawaryła i hreła i śmiajałasia... A ciapier?... Tady śmiajałasia da ciabie pahodnaje nieba z jasnym sonieјkam i śmiajałasia śpiełaje zbožža, chwalujučy na wuzieńkich połoskach, jak-by tyja roznaćwietnyja stužački — na hrudziach dziawočych; śmiajałasia Wałačanka, mianiajučy koler wady na soncy; śmiajałasia miestačkowyja chaty... Ale asabliwa miła śmiajalisia — śmiecham ščyrym i zwonkim — maładzieńkija dziaŭčatki — krasa, žyćcio i hordaść biełaruskich miastečak i wiosak i juryjwym wočkam ščykatali za serca. Dyk woś, trapiŭšy ŭ takoje dziawočaje koła, čaławiek, choć-by byŭ ćwiordy jak kamień ci jak zakapturany manach — i to, bywała, spławieje i ščyrwanieje, ab usim zabudzie i sam zaśmiajecca. A małady chłapiec, jak zahledzicca ŭ takija razśmiajanyja wočy, dyk mikmie, jak wosk na ahni, i nia bačyć, što ŭ tym wiasiołym wočku dziaŭčacі jość hłyboka skryty i zatojeny kručok, katorym jana planowa pałupe na jahonaje wolnaje serca... Ech, wy hady maładyja! hdzie wy, hdzie wy?

(*d. b.*)

Dr. St. Hrynkiewič.

Krywaŭka.

Uletku krywaŭka nadta častaja chwaroba. Jak pakazwaje sam nazoŭ chwaroby, najbolš charakternaju ŭ joj budzie krywawaja wolnaść.

Chwaroba zaraznaja. Wyklikajuč jaje bakteryi, padobnyja da pałačak tyfusu. Henyja pałački (zawuć ich pałački Šyga-kruza i Fleksnera) achwotna nadta rastuć u ziamli, na harodninie, na jhruškach, jabłykach, u wadzie. Uletku, kali ludzi pjuć šmat syroj wady dy jaduć frukty, pałačkam lohka łučyć da strawatraŭčych orhanaŭ. Pahlad adnača, što krywaŭka, ci ahułam wolnaść wyklikajecca niaśpiełymi fruktami, nadta daloki ad praŭdy. Na't naadwarot—siańnia z pamysnym wynikam u adumyslowych lakarniach-klinikach lečać wolnaść u dziaciej, dajučy im wyklučna jabłyki śpielyja i niaśpiełyja. Dyk pryčynaju chwaroby buduć wykluča bakteryjnyja pałački.

Nadta šmat znača tak ža i wada pry raspaŭsiudžwańni chwaroby. Heta z jeju bakteryi pływuć z adnaho miesca na druhoje, chaj tolki niechta wylije z niačystotami chworaha wadu ŭ takoje miesca, skul jana łučyć da rečki. Hetkim šlacham robiacca epidemii.

Biazumoŭna, što pobač z wadoju mohuć inšyja žyžki pieranosić bakteryi, prykładam małako. Na wioscy ŭ adnej chacie jość chwory. Haspadynia kiepska pamyła ruki dojučy karowu i ŭ małaku buduć pałački. Toje małako idzie da kooperatywy, dzie zrabili niekalkinaccać funtaŭ masła na druhi dzień. Uwa ŭsich źwituškach masła miecimiem bakteryi. Kožnaja z ich—wialikaje wohnišča zarazy. Na treci dzień chwaroba budzie na druhim kancy ŭ wioscy, dzie haspapadr kupiŭ masła ŭ kooperatywie, adnačasna-ž u horadzie za 20 kilametraŭ, dzie zaniaśli masła pradać.

Bačym tutaka na prykładzie krywaŭki, jak lohka možna paškodzić i być pryčanaju chwaroby ci na't śmierci wialikaje kolkaści ludziej, dziakujučy niasumlennym adnosinam da niačystotaŭ adnaho chworaha.

Praz 3—8 dzion bakteryi ŭ taŭstych kiškach rastuć i prajaŭlajuć swaju prysutnaść nieachwotuja da jady, bólam smakam u rocie, koikaju i bučeńniem u žywacie, niaroŭnymi wypražnieńniami. Mahčyma, što i raptoŭna, časta z wialikaju trascaju, prychodzić wolnaść da 30—60 razoŭ ŭ paru. Wypražnieńni pačatna redkija, potym u ich šmat ślizi, a jašče za paru dzion pajaŭlajecca kroŭ. Wypražnieńni z wialikimi bolami. Ahulnaje samapačućcio wielmi błahoje, pobač z wolnaściu časta mučajuć chworych wanity z hikaŭkaju.

Chwaroba moža zaciahnucca na 4—5 tydniaŭ. Wielmi časta kančajecca śmierciaju.

Zaminać mohuć u azdaraŭleńni adnačasna wystupajučyja chwaroby sustawaŭ, narywy piečaniaŭ, zapaleńni brušnych bałonaŭ i h. d.

U chwarobie strawa wykluča redkaja (poliŭki z mannaju krupoju i mukoju, harbata, ciopłaje wino, kanjak). Z lakarstwaŭ: *rycyna* i *kałamel* (rycyny 4 łyžki na dzień, kołamelu 2 paraški pa 0,15, wuhal žwiaryny (možna zrabić samomu, spaliŭšy ŭ piečcy kość dobra wymytuju i pakryšyŭšy jaje potym jak śled).

Na treci-čaćwierty tydzień—*tannina* 3—4 razy pa 1,0 (hrama). Pry nadta wialikich wypražnieńniach z bolami—kapli na wolnaść — *T-ra opii* pa 15—20 kapłaŭ.

Chworaha treba, samo saboju jasna, addzialić najščylniej ad zdarowych. Toj, chto dahladaje chworaha, chaj rupicca jaknajbolš ab čyścini i chworaha i samoha siabie, inakš chwaroba raźlacicca, jak pažar u buru.

Najważniej — heta rupicca, kab nie dapuścić da siabie chwaroby. Dzieła hetaha nia jeści syrych fruktaŭ i harodniny, ci prynamsia, kali jany dobra nia wymytyja; wadu i małako pić tolki pierawaranyja; nahladać, kab studnia była čystaja. Ab zachwareŭšym na niešta takoje treba dałažyć najbutčej sanitarnym ulasłam ci najbližejšamu doktaru pawietowamu ci z rajonu. Jany ŭžo parupicimucca ab tym, što treba zrabić z chworym.

Грамадзяне! Закладайце Гурткі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры, а дзе Гуртки Інстытуту ўжо ёсьць, узмацняйце іх дзейнасьць!

dlowych pierahaworaŭ, a nia wieračy napierad u zhodu Japonii, pryhatawałasia ŭžo da faktyčnaj handlowaj wajny, silna ahraničwajučy zhary kolkaść prywozu z Japonii nia tolki ŭ samuju Anhliju, ale i ŭ jejnyja kalonii jak azijatyckija, tak i morskija.

Ameryka baicca Japonii i absadziła wojskam Panamski kanał, u wakolicy jakoha adbywajucca ciapier wialikija marskija i pawietranyja wajennyja maneŭry. U maneŭrach prymajuć učaście 113 bajewych adzinak, pry asyście 310 bajewych adzinak pawietranaha flotu.

Uschodnia-Kitajskuju čyhunku balšawiki pradajuć japoncam. Pawodle dumki japonskich delehataŭ torh hety budzie ŭžo chutka dabity.

Začynili wiaśnianuju sesiju Kłajpedzkaha sojmu. Na paradku dnia naradaŭ aŭtanomnaha Sojmu ŭ Kłajpedzie (Litwa) anahdaj znašoŭsia punkt ab źmienie Statutu prawincyi. Ułady litoŭskija adnak stali na stanowišču, što źmiena Statutu nie padlahaje kompetencyi Sojmu, u rezultacie čaho gubernatar Kłajpedy sesiju Sojmu začyniŭ.

60.000 sialan owacyjna manifestawała anahdaj u Lincu (Aŭstryja) na čeść „małoha" Kanclera Dollfusa, jaki pry hetym skazaŭ wialikuju pramowu ab haspadarčych zdabyčach korporacyjnaha ŭradu Aŭstryi i jejnych suadnosinach z Niamieččynaj. Haspadarčaje pałażeńnie kraju stała papraŭlajecca. Ličba biezrabotnych źmienšylasia na sto tysiač čaławiek.

Napad na anhlickaha hubernatara ŭ Bengalii. Dwa maładyja Bengalcy napali anahdaj na anhlickaha hubernatara John Andersona, stralajučy ŭ jaho z rewalweraŭ, ale nie papali. Napaśnikaŭ aryštawali. — Treba zaznačyć, što na hetaha-ž hubernatara byŭ napad letaś, a papiarednik jahonyj pierażyŭ tojesamaje ŭ 1923 h. Značа heta, što Bengalcy majuć užo dosyć anhlickaj apieki.

Juhasłaŭska-baŭharskaje parazumieńnie. Niepryjaźń pamiž Juhasławijaj i Baŭharyjaj pachodzić z časoŭ Bałkanskaj wajny 1912—13 h. Apošnim časam adnak zaŭważwajecca ŭ susiedzkich adnosinach hetych dźwuch dziaržawaŭ značnaje palepšańnie. Juhasłaŭski ministr Jewtič pryjechaŭ anahdaj ŭ Baŭharyju ŭ hości i byŭ na pryniaćci ŭ karała Baŭharyi Barysa. Dahadwajucca, što ŭ chutkim časie pamiž Juhasławijaj i Baŭharyjaj budzie padpisany dahawor „pryjaźni", jaki maje być padobnym da hetkaha-ž dahaworu pamiž Polščaj i Niamieččynaj. Da hetaha juhasłaŭska-baŭharskaha dahaworu majuć paśla dałučycca i rešta bałkanskich dziaržawaŭ. Jak bačym i tut tworycca niešta padobnaje da wysunutaha hod tamu nazad kliču „Bałkan dla Bałkanu!" Jano tak musić i być pawinna.

Min. J. Bek wyjechaŭ u Rumyniju. Što na Bałkanie ciapier rodzicca nowaje žyćcio, pakazwaje i toje, što tudy wyjechaŭ anahdaj i polski ministr zahraničnych spraŭ pałkoŭnik J. Bek.

ZKRAJU.

Suchamień, pažary. Rańniaja, ale i suchaja sioletniaja wiasna šmat u jakich miascoch kraju ŭžo siahońnia baluča dajecca ŭ znaki: aziminy pačynajuć žaŭcieć, jarawyja zasiewy słaba ŭschodziać. Adčuwajecca patreba doždžu.—Jaśče bolš niebiaśpiečny ŭ hetu paru pažary, ab jakich apošnim časam čuwacca što raz čaściej. Anahdaj hetki pažar u Starasielcach pad Biełastokam spaliŭ 32 žyłyja pamieškańni, 41 humno. Straty wynosiać sotni tysiač załatowak.

Z WILNI.

Wajskowyja konferenayi. U pieršych dniach h. m. u Wilni prabywaŭ maršałak Piłsudzki, jaki, zhodna z pawiedamleńniami hazetaŭ, adbyŭ tut 2 h. m. naradu z wajskowym načalstwam.

Ceny na Wilenskaj biržy 8.V.34. Za 100 kilo: Žyta II — 12 zł. 50 hr., pšaničnaja muka 0000 A. luks. — 29 zł. 37 hr. — 30 zł. 25 hr., žytniaja muka 55 prac. — 22 zł 50 hr., žytn. muka sitkowaja — 16 zł., žytniaja muka razowaja — 16 zł. 50 hr.

Piśmy z wioski.

Pažar u Łapach.

19 IV. h.h. u samuju noč, kala dwanaccataj hadziny, u Łapach (Biełast. paw.) razyhraŭsia wialiki pažar. Bušawaŭ jon roŭna čatyry hadziny, a narabiŭ škody da troch milijonaŭ złotych. Zhareŭ adzin wialiki budynak kazionnaj fabryki wahonaŭ. Budynak heny byŭ daŭžyni sto metraŭ, a šyryni wosiemdziesiat. Ahoń šuhaŭ pad samaje nieba. Tam hareli zapalnyja materyjały, jak benzyna, nafta, smała, maź i roznyja padobnyja im rečy. Pažar raptam uźniaŭsia, byccam sumysłu padpaleny. Mnoha darahich mašynaŭ tam zhareła. Zhareŭ 31 pasažyrski wahon, šeść wahonaŭ tolki što zroblenych z samaha žaleza i pa najnawiejšaj modzie.

Staršy inžynier, haspadar fabryki, ubačyŭšy pažar, śpiašyŭsia tudy, ale na darozie ŭpaŭ i adrazu pamior.

Ja ŭ hetu noč na dwaccać wiorst ad pažaru stajaŭ u waknie swajej chaty i ŭ dal hladzieŭ na pažar. Ad pažaru kruhom było tak widna, što možna było swabodna čytać hazetu. A na dwore ŭ pawietry takaja cišynia panawała, što wiecier ani dychnuŭ.

Hetu noč ja bačyŭ wialikuju trywohu ŭ biełarusoŭ našaj wakolicy. Starod nočy ludzi ŭsie paŭstawali i doŭha paśla nia išli spać. Jany hladzieli na pažar dy rozna dumali i hawaryli pra heny pažar. Usie chacieli zhadać, hdzie jon zdaryŭsia. Kruhom nas sabaki žałosna wyli, bydła ŭ chlawoch rykała, a słabiejšyja biełaruskija natury, dyk až płakać pačynali.

Nazaŭtra my chutka dawiedalisia, što pažar byŭ u Łapach. Nam stała tady škoda tych rabotnikaŭ, jakija pa pažary astanucca biaz pracy, a najhorš, što rabotnikaŭ tam pracawała mnoha i z našych biełaruskich wiosak. Nam było škoda i tych wialikich stratаŭ na henym pažary, bo i naš tam mazol pajšoŭ z dymam. Harełaž tam usio kazionnaje, a i my na heta dawali swaje padatki.

Hasili pažar miascowyja pažarniki, a im u pomač šybka padjechali pažarniki biełastockija. Pad kaniec pažaru z roznych bakoŭ panajažđžała mnoha wiaskowych pažarnikaŭ. Jany tolki tam pastajali, pahladzieli, dy chutka nazad wiarnulisia. Biełastockija pažarniki nadta sprytnyja i bahatyja. Ich pažarnyja mašyny i inšyja prylady zusim eŭropejskija. Jany tolki adny i zdoleli patušyć heny pažar u Łapach.

Maŭčać ludzi ciapier, našy biełarusy, pra henaha inžyniera, što pamior u hety pažar. Kali jon žyŭ, dyk biełaruskija rabotniki ŭ jaho nie wialikuju łasku mieli. Nie adzin biełarus rabotnik u dušy swajej kłaŭ henaha inžyniera. Ale ciapier biełarusy jamu darawali ŭsie hrachi jahonyja. Da polskich rabotnikaŭ dyk jon byŭ dobry.

Nam tut na wioscy, kala Łap, na naš haspadarski rozum usio zdajecca, što pažar hety pryčyniła zwyčajnaje niadbalstwa kiraŭnikoŭ henych fabrykaŭ. Jany zajšli nadta daloka u peŭnaści, što tam, u Łapach usie swaje, usie pryjacieli publičnaha dabra. Až tut praktyka niešta druhoje pakazała. Da pilnawańnia takoj fabryki było pastaŭlena zusim mała ludziej. U Łapach na fabrykach usie nadta bjučna aščednaść, a zabywajucca pra toje, što skupy dwa razy tracie

Łapy heta etnahrafičny rubież Polščy. Ich nazwać biełaruskimi nia možna. Jany pałožany na Narwaj, u Łomžanščynie.

Padłapawiec.

Biełarusy ŭ polskaj arhanizacyi.

Wialejski pawiet. Jość i tut polskich arhanizacyjaŭ, dy i nia mała. U hetych arhanizacyjach, razumiejecca, pazapiswana siabrami biełaruskaja moładź. Śpiarša tam naša moładź prosta źbiwałasia z pantałyku, a ciapier aćuniwaje i biarecca za swajo.

U Habitacyi na 2 hi dzień Wialikadnia polskaje Koła Młodzieży Wiejskiej ładziła biełaruskaje pradstaŭleńnie; pradstaŭlali kamedyju „Ameryka ŭ łaźni." Miascowaja palicyja nadta-ž adradžała, kab nia ładzili biełaruskaha pradstaŭleńnia i strašyła, što nichto nia pojdzie na henaje pradstaŭleńnie. Chłopcy adnak pastawili na swajom, a narodu było poŭna.

Sława Tabie, biełaruskaja moładź, što Ty i ŭ polskich arhanizacyjach robiš biełaruskuju rabotu.

U Kulikawie hetkaje-ž koła polskaj arhanizacyi niadaŭna razwaliłasia. Tam taksama byli siabrami biełaruskija chłapcy i dziaŭčaty. Kiraŭniki hetaha koła nadta prycisnuli siabroŭ i zawiali paradak papolsku. Siabry biełarusy heta dahledziŭšy, uziali i wypisalisia ŭsie z hetaj arhanizacyi. Ciapier tam upisany tolki dzieci, što nia majuć hołasu na schodkach.

Cikawy.

Da lepšaj doli!

Kimiany. Šumskaj hm. PPS što hod światkuje dzień 1 maja i idzie tady pachodam pa ważniejšych wulicach miesta. Zwyčajem hadoŭ minułych i sioleta abchodzili socyjalisty dzień 1 maja ŭ Wilni. Na pachodzie zdaryłasia być i mnie. Paśla akademii ŭ miestawaj zali wyšli pachodam i išli śpiawajučy wulicami Wilni. Śpiawali nia tolki pieśni socyjalistyčnyja polskija, ale tak ža i hymn rewalucyjny biełaruski „Ad wieku my spali". Jak widzim, polskija socyjalisty hetym padkreślili solidarnaść da ŭsich pracoŭnych. Dyk my Biełarusy biaromsia za wyzwolnuju pracu, bo my i tak astalisia daloka ad našych susiedziaŭ. Niama što čakać i ahladacca na niekaha. Nikoli dla žadnaha narodu nichto nia daŭ wolnaści, a narody sami zdabywali jaje. Hetaha majem prykład z krajoŭ susiednich: z Polščy, Čechasławacyi, Litwy, Łatwii i Estonii.

Značа, treba pracawać i zmahacca. Ciapier, kažam, Biełarus pačuŭ užo patrebu aświety i to aświety swajej ŭłasnaj, a tak-ža pačuŭ patrebu swajej niezaležnaści. Astajecca tolki zdabyć heta ŭsio.

Sasnoŭščyk.

Żywiecca — to skokam, to bokam.

w. Ališki, Biełastockaha paw. Pamiž inšymi wioskami kruhom Biełastoku prytuliłasia i naša wiosačka Ališki. Jana—jak raz u mieru, nie wialikaja i nie małaja. Jana milеńkaja, jak hena jaječka. Usio tam znajdziecca: i dreŭca, i harodčyk, i kwietka, i les, i piasok, i rečka. Chaty ŭ nas strojnyja. Wokny malawanyja na biеła, a padłohi, jak i ŭsiudy, u čyrwona. U chatach stajać jasieniowyja šafy, miakkija kanapy i kresły, na padłohach dywany, a pa kutoch wazony. U Ališkach usie haworać pabiełarusku.

Dzieciej na wulicy ŭ nas poŭna, a babskija jazyki ŭ našych kabiet, dyk doŭhija, jak ručniki. Jany časta niawinnaha čaławieka tak abmyjuć, što toj papomnie heta doŭha!

Praŭda, u našaj wioscy i wypadki zdarajucca takija, ab jakich hawaryć usim chočycca! U nas niadaŭna mužyk žoncy try zuby wybiŭ. Dyk ci-ž ludzi ab hetym hawaryć nia buduć?

Wialiki świet psuje našych ludziej! choć, praŭdzie haworučy, dobraha čaławieka nia moža sapsawać ani chto!

Možna kazać, usio žyćcio našy mužčyny pa čyhunkach jeździać. Mnoha z ich pracuje ŭ Biełastoku i Starasielcach na wakzałach. Našych spatkać možna na fabrykach až u Łapach.

U našych Ališkach ludzi pnucca ŭsio da wyšejšaha. Z našaj wioski pawychodzili ważnyja inžyniery, ale jany ciapier niejdzie ŭ świecie, ab nas zabylisia, a my ab ich taksama. Z henych wučonych nijakaj dla nas koryści. Jany na't i swaim rodnym ničoha nia prysyłajuć.

Z našaj wioski wyšaŭ adzin małady ksiondz, Barsuk, ale adrazu jon u palaka pierarabiŭsia.

Ale ja chaču hawaryć ab našych ludziach u samych Ališkach. Jość u nas adzin čaławiek, ab jakim nadta mnoha našy kabiety haworać. Jon pracuje ŭ Starasielcach. Za im-ža ciažka usiudy chadzić i jaho pilnawać. A ludzi i pra heta ŭ nas haworać. Im-ža jazyka nie zawiažeš. Nia ŭsiu jon pensyju da chaty prynosie. A ŭ chacie z hetaha padymajecca swarka, nu i hutarki ŭ našych Ališkach. Ale ŭ kaho słońnia ŭ Ališkach niama zwadki ŭ chacie, kali tutaka ŭsim ciažka žywiecca na świecie?

Taki, choć i ważniejšy na čyhuncy służaka, atrymliwaje tolki 120 załatowak u miesiac. I prachawaj ty hetym siamju cely miesiac! Prybiary žonku, nakarmi dzieciej, a ich-ža i padwučyć treba.

Na ŭsio heta hrošaŭ nie staje, a tady zwadka ŭ chacie! Čaławiek kožny hrešny, z niastačy kryčyć na žonku i dzieciej nie žaleje. Susied moj čatyroch synoŭ, jak duboŭ trymaje ŭ chacie Jany ŭ Biełastoku pakončyli himnazii, a ciapier biez miajscoŭ. Baćkaŭski chleb jaduć darma. I jak-ža baćku nie zławać z hetaha?

Jość u nas dwa chłapcy druhija— strojnyja, maładyja i krychu na't padwučanyja. Jany ŭžo abciorlisia až kala ŭniwersytetu. Baćki choćuć ich na ksiandzoŭ wykirawać. Ale, widać, im u ksiandzy iści nia chočycca. Adzin užo niekudy wyjechaŭ pad Pazneń i tam znajšoŭ sabie słužbu, a druhi kała domu na bruku kamieńni nahami abiwaje.

I hetyja studenty našy nie zabylisia hawaryć pabiełarusku. Ale štož, kali z ich biełaruskaja sprawa nia maje anijakaj karyści. Našy ŭ Ališkach studenty choć i pabiełarusku umiejuć, ale ŭ dušy swajej jany biełaruskaha ničoha nia majuć. Jany razyšlisia ciapier pa susiednich wioskach i arhanizawać pamahajuć niejkich „legionów młodych."

A—k.

Što pawinna čytać biełaruskaja moładź?

Pieradusim „Šlach Moładzi"

jaki źjaŭlajecca adzinaj niezaležnaj časopisiaj biełaruskaj moładzi.

„Šlach Moładzi" wychodzić užo šosty hod choć raz na miesiac, ale akuratna i apošnim časam u pabolšanym farmacie z ilustracyjami.

„Šlach Moładzi" drukujecca litarami kirylskimi i łacinskimi i dziakujučy hetamu jość jon dastupny ŭsioj hramatnaj biel. moładzi.

„Šlach Moładzi" jość časopisiaj narodna-niezaležnicka-biełaruskaj i biespartyjnaj.

„Šlach Moładzi" źmiaščaje cikawyja artykuły z historyi, krajaznaŭstwa, pryrodaznaŭstwa, z haliny samaŭzhadawańnia, a tak-ža artykuły ab sučasnym biełaruskim žyćci.

„Šlach Moładzi" wiadzie bahaty addzieł biełaruskaj literatury, addzieł dla małodšych, kutok razrywak i padaje mnoha cikawa-karysnych wiestak z biełaruskaha i ŭsieświetnaha žyćcia.

„Šlach Moładzi" apošnim časam drukuje na swaich bačynach cykl duža cikawych artykułaŭ wiedamaha biełaruskaha dzieječa **Ad. Stankiewiča** z historyi biełaruskaha palityčnaha ruchu, pryhoža-badzioruju paemu wydatnaha maładoha biełaruskaha paeta **M. Mašary** p. n. „*Śmierć K. Kalinoŭskaha*", pracy i twory inšych wydatnych biełaruskich kulturnych pracaŭnikoŭ, paetaŭ, piśmieńnikaŭ i publicystaŭ.

Padpiska na „Šlach Moładzi" na hod kaštuje ŭsiaho 2 złoty, pry tym stałyja padpiščyki atrymliwajuć premii z biel. knižak.

Wypiswać i padpiski słać na „Šlach Moładzi" treba na nastup. adras:

Redakcyja „Šlach Moładzi", Wilno, Zawalnaja wul. 1—3.

Redaktar Jan Paźniak | Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny ŭ Wilni, Zawalnaja 1— 3. | Wydawiec: A. Šutowič